

Utjecaj medija na dječje likovno stvaralaštvo

Ban, Romana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:441182>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST

STUDIJ LIKOVNE KULTURE

SMJER: KIPARSTVO

ROMANA BAN

**UTJECAJ MEDIJA NA DJEČJE LIKOVNO
STVARALAŠTVO**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: Zlatko Kozina, predavač

Osijek, 2017.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	3
2. TRADICIONALNI MEDIJI.....	4
3. NOVI MEDIJI.....	5
4. POZITIVNI I NEGATIVNI ASPEKTI MEDIJA.....	5
5. DJECA I MEDIJI.....	7
6. RAZVOJ DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA I KREATIVNOSTI.....	9
7. PRIMJERI UTJECAJA MEDIJA NA DJEČJU LIKOVNU KREATIVNOST.....	13
7.1. UTJECAJ NOVIH MEDIJA NA DJEČJU LIKOVNU KREATIVNOST.....	13
7.2. UTJECAJ TELEVIZIJE NA DJEČJU LIKOVNU KREATIVNOST.....	14
7.3. UTJECAJ TISKA ZA DJECU I MLADE NA DJEČJU LIKOVNU KREATIVNOST.....	15
8. ZAKLJUČAK.....	16
9. SAŽETAK.....	17
10. LITERATURA.....	18
11. POPIS PRILOGA.....	19

1. UVOD

Današnja je svakodnevica nezamisliva bez medija masovne komunikacije. „Od nastanka tiska do pojave interneta masovni se mediji šire, čini se, nezaustavljivim tempom.“ (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001:7) Pojam medija odnosi se na sve sustave javnog informiranja koji služe za objavu vijesti i audio-vizualnih sadržaja, kao što su radio, televizija, tisak i internet. Tiskani mediji, u koje se ubrajaju časopisi i novine zajedno s ne-interaktivnim medijima (televizija), interaktivnim (internet) i audio medijima (radio), pripadaju u grupu individualnih medija.

Možemo reći da su mediji danas glavni izvor informacija, znanja i zabave. Nerijetko imaju negativan utjecaj na društvo, posebice djecu, jer su izložena neprimjerenim sadržajima koji uvelike utječu na njihovo ponašanje.

O tome kako mediji utječu na djecu izučavali su mnogi znanstvenici iz raznorodnih područja (psihologije, sociologije, pedagogije i dr.), a pošto se likovno izražavanje može povezati uz sve navedene znanosti i znanost je sama po sebi (znanost o umjetnosti), dolazimo do pitanja kako mediji utječu na dječje likovno stvaralaštvo?

Psihologija likovnosti iznalazi da putem likovnog izražaja dijete može zadovoljiti mnoge svoje psihološke potrebe. „U prvom redu to je potreba za postizanjem (uspjeha i priznanja). Djeca imaju potrebu učiti, kreirati stvari i završiti neki posao. Kada dijete stvara sliku, ono se unaprijed raduje da će je pokazati majci, ocu, bratu, sestri, prijatelju, učitelju, te da će mu prenijeti što je doživjelo, ispričati će mu slikom svoju priču, uzbuđenja, transportirati nakupljene emocije, kao uostalom i svaki umjetnik.“ (Ivančević i Turković, 2001:263)

Likovno izražavanje uvelike doprinosi dječjem samopouzdanju, otklanja stres, frustracije i nakupljene (negativne) emocije. Usto, likovno djelo pokazuje emocije onoga tko ga je napravio, pa može služiti kao medij za otkrivanje nasilja u obitelji ili drugih problema i poremećaja kroz koje djeca tijekom odrastanja mogu prolaziti.

U dječjem likovnom izričaju kreativnost zauzima poseban značaj, jer dječji likovni produkti ne sadrže likovnu i/ili estetičku vrijednost.

Ako smatramo da je svako traganje u području ljudske kreativnosti, osobito kreativnosti djece vrijedno napora, htjet ćemo znati kako u suvremenom, tehnološkom svijetu sveprisutni mediji utječu na to.

2. TRADICIONALNI MEDIJI

U tradicionalne medije spadaju tisak (vizualni medij), radio (auditivni medij), televizija (audiovizualni medij) i kompjuter (audiovizualni medij s mogućnošću obrade informacija).

Tisak je najstariji medij, nastao je kao posljedica izuma tiskarskog stroja 1445. g. Tiskati se mogu tekst i slike, u crno-bijeloj ili color tehnici. U tiskane medije spadaju časopisi i novine. Časopisi su serijska publikacija koja izlazi u redovitim vremenskim razmacima (mjesečni, tromjesečni, polugodišnji ili godišnji), a sadržajem pokrivaju određeno područje znanosti, umjetnosti, kulture i sl. Dijelimo ih na časopise za odrasle i časopise za djecu. Osnovna razlika im je izbor tema, koje se prilagođavaju uzrastu za koji su namijenjeni.

Novine su tiskovine (dnevne, tjedne, rijetko mjesečne), koje objavljuju različite vijesti sa ciljem da se iste što prije prenesu što većem broju čitatelja. Dije se na nacionalne, regionalne i lokalne.

Radio je specifičan medij, jer je prisutan u gotovo svakom zatvorenom prostoru kao zvučna kulisa - u autu i drugim prijevoznim sredstvima, prodavaonicama i kafićima, uredima i tvorničkim pogonima, u nekim školama za vrijeme velikog odmora itd. Osim slušanja glazbe, koristi se kao promptni izvor novosti ili kao medij komunikacije u kontakt-programima.

Djeca ovaj medij koriste najmanje, jer postoje razne vrste nosača zvuka, a kad ga koriste biraju stanicu po vrsti glazbe koja im se sviđa.

Televizija (skraćeno TV) je općeniti naziv za skup tehnologija koje omogućuju snimanje, emitiranje i prijem pokretnih slika, bilo u crno-bijeloj tehnici ili u boji, popraćenih zvukom. „Televizija je od samog svog postanka promatrana kao potencijalno najmoćniji masovni medij, posebice u smislu njezine široke popularnosti.“ (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin:128)

Kompjuter ili računalo (lat. computare: zbrojiti, računati) je složen uređaj koji služi za izvršavanje matematičkih operacija. One se mogu izraziti u numeričkom ili logičkom obliku. Pomoću složenog međudjelovanja njegovih sastavnih komponenata, računalo obrađuje informacije.

3. NOVI MEDIJI

„Kao posebno područje znanstvenog interesa mediologa danas su se nametnuli “novi mediji“, odnosno digitalni informacijski mediji. Prevođenjem analognih signala u digitalne, ujedinili su se svi dosadašnji mediji, a iz toga je izašao internet kao *medij svih medija*.“ (Galović, 2011: 120)

Internet je najsuvremeniji medij, velika globalna mreža podataka, koja ujedinjuje sve medije. Može se reći da je baza za sve multimedijske sadržaje koji potiču interakciju između ljudi. Putem interneta čovjek može komunicirati s milijunima ljudi diljem svijeta, može se socijalizirati, informirati, obrazovati, virtualno putovati ili zabaviti.

Pojam novih medija odnosi se i na primjere zajedničkih korištenja medija kao što su internet i telefon, internet i televizija ili sve zajedno.

4. POZITIVNI I NEGATIVNI ASPEKTI MEDIJA

Mnogi likovni pedagozi, kritičari i drugi poznavaoци dječjeg likovnog stvaralaštva tvrde da mediji loše utječu na dječje likovno izražavanje, da im sputavaju maštu, da djeca postaju opterećena šablonama, tj. likovnim fiksacijama koje preuzimaju iz masovnih medija. Tvrde da ta pojava ima značajan utjecaj na zatiranje mašte i kreativnosti u smislu imitiranja, te da postaje dominantan obrazac izražavanja u likovnom izričaju djece i mladeži.

Pored toga, internet može izložiti djecu neistinitim ili nepotpunim informacijama koje oblikuju dječje stavove i ponašanja. Djeca su, gledajući internet bez nadzora, izložena neprimjerenim sadržajima (slike nasilja i pornografije, govor mržnje i sl.) i odavanju osobnih podataka, kojim ugrožavaju svoju privatnost i sigurnost. Česta je i ovisnost o internetu, koja je jedan od oblika ovisnosti o računalima, a štetne posljedice su: zanemarivanje obitelji i prijatelja, smanjena učinkovitost u školi, socijalna izoliranost, smanjena tjelesna aktivnost, kronična neispavanost itd.

Nasilje na televiziji dokazano utječe na razvoj dječje agresije, a vidjet ćemo da dječje psihičko stanje uvelike utječe na razvoj dječjeg likovnog stvaralaštva.

Agresivna djeca razlikuju se po kognitivnom funkcioniranju od svojih vršnjaka, manje su empatična, a razina njihova moralnog rasuđivanja je nešto niža. (Vasta, Haith i Miller, 2004.)

S druge strane, ako se “pravilno“ koriste, mediji mogu imati vrlo pozitivan utjecaj na djecu.

Televizija nudi programe za djecu, kao što tiskani mediji nude poseban tisak za djecu i mlade.

U dječjim programima sadržaj je u potpunosti primjeren djeci i mladima, emisije su zabavne, edukativne i poticajne. Nerijetko se u emisijama izlažu likovni radovi koje, na poticaj spomenutih medija, šalju djeca iz svih krajeva Hrvatske i šire.

Internet je izvanredno sredstvo koje omogućuje komunikaciju, edukaciju i zabavu – u isto vrijeme. Najveća je knjižnica podataka kojom čovječanstvo raspolaže, pa je vrlo koristan pri pisanju domaćih zadaća i slično. On omogućuje djeci da upoznaju druge ljude i kulture, da podijele svoju stvaralačku energiju s drugima. Djeca tako mogu pisati, izvještavati o raznim temama, crtati i pokazivati svoj umjetnički rad ili skladbu milijunima ljudi širom svijeta. (Škibola i Lisac:23:24)

„Različiti softveri mogu da omoguće učenicima, koji ne posjeduju vještine sa tradicionalnim likovnim medijima, da svoje ideje materijaliziraju na njima bliži način.“ Zahvaljujući računalskoj tehnologiji greške se mogu lako ispraviti, što dovodi do promocije eksperimentiranja, koje se nalazi u srcu kreativnosti. Umjetnički softver je medij za istraživanje, učenici su u mogućnosti da snime i sačuvaju ideje brzo, manipuliraju linijama i bojom, modificiraju i manipuliraju fotografijama i slično. IKT* omogućuju korisnicima da rade stvari koje se ne mogu uraditi efikasno, ili se ne mogu uraditi uopće korištenjem samo klasičnih likovnih tehnika. (Ilić i Nedić, 2014)

*Informacijske i komunikacijske tehnologije

5. DJECA I MEDIJI

Ljudska zajednica odavno je zaokupljena pitanjima kako najbolje odgajati djecu, tko u tome može i treba sudjelovati te što djeca trebaju svakako učiti, kako bi se mladi naraštaji osposobili za adekvatno preuzimanje trajnih uloga u danom društvu, da ono može optimalno funkcionirati i razvijati se. (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin:11)

Među postojećim socijalizacijskim faktorima, mediji masovnih komunikacija nametnuli su se kao neminovnost svakodnevnog života i stoga neizbježna komponenta socijalizacijskog procesa.

„U suvremenom društvu svaka nova generacija djece odrasta u okolini koja je sve bogatija novim medijima i novim sadržajima. Sukladno tome mijenja se i potencijalni utjecaj medija na djecu ili, točnije rečeno, percepcija tog utjecaja.“ (11)

U interakciji s medijima, djeca itekako promišljaju medije, stvarajući tako vlastite utiske i mišljenja, vlastite stavove i vrijednosti.

Stvaranje produktivnog odnosa prema nekom medijskom sadržaju dolazi iz svjesne djelatnosti pri oblikovanju spoznaje, mišljenja i stava za ponuđeni sadržaj. To znači da što su djeca mlađa, manje su sposobna zaštititi se od raznih (loših) utjecaja.

Djeca se od najranijih dana susreću s tiskanim medijima u vidu slikovnica te ilustriranih dječjih časopisa, a kasnije školskih časopisa koji služe za zabavu ali i kao edukacijsko sredstvo u nastavi. Tu su i vjerski časopisi za djecu, koji imaju ambiciju utjecati na sve aspekte dječje svakodnevnice.

„Čitanje uz roditelje i članove obitelji kod djece potiče maštu, razvija njihovu kreativnost, potiče čitalačke navike, razvija vokabular i jezične sposobnosti. Kada i sami nauče čitati, djeci su u Hrvatskoj dostupni brojni časopisi edukativno–zabavnog karaktera koji su prilagođeni njihovom uzrastu. Smib, Modra lasta, Prvi izbor, Radost, Drvo znanja, Una terra, Meridijani, Moj planet, Enter, Zvrk, Priroda, Olimp, Eko i National Geographic Junior samo su neki časopisi uz koje se djeca mogu zabavljati, ali pritom i mnogo toga naučiti.“ (Ciboci, 2015:47) „Velika je prednost časopisa što su orijentirani na točno određenu populaciju pa tako postoje časopisi namijenjeni onim najmlađima, učenicima prvih razreda osnovne škole pa sve do onih najstarijih u srednjim školama.“ (48)

U istraživanju koje su proveli Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001. g.: OK, Teen i Modra lasta pokazali su se kao najčitaniji časopisi za osnovnoškolce, a istraživajući forume i ostale dostupne informacije na internetu, možemo zaključiti da je i danas tako.

Svi spomenuti časopisi zadovoljavaju niz potreba svojih čitatelja - potrebu za informiranjem, zabavom, edukacijom, razvijanjem socijalnih odnosa, potvrđivanjem vlastitog identiteta, bijega iz stvarnosti itd.

Televizija je za djecu i njihove roditelje neizbježna sastavnica svakodnevnog života, bez koje se ne može, kako mnogi misle. Danas je televizija najutjecajniji medij. Televizijska slika nosi najpotpunije i najsazetije informacije koje snažnije od bilo kojeg drugog medija djeluju na svijest primatelja, osobito djece. Ona neposredno djeluje na emocije kao nijedan drugi medij i kao takva često se zloupotrebljava.

U drugom istraživanju iz 2001. g. koje su proveli Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, većina ispitanih djece u Hrvatskoj (33% od ispitanih djece) gleda televiziju više od 3 sata dnevno. Ako tome dodamo kompjutor, tablet, mobilni telefon i internet, možemo samo nagađati koliko dječja populacija provodi vremena pred ekranima danas, 16 godina poslije spomenutog istraživanja.

U svakom trenutku milijuni mladih koriste internet, bilo da se nalaze u svom domu, u školi, kod prijatelja ili gotovo bilo gdje drugdje, ako imaju pristup internetu putem nekog ručnog komunikacijskog uređaja ili mobilnog telefona.

„Prema dobivenim rezultatima o iskustvima korištenja kompjutera: 93% djece iz uzorka koristi kompjuter. Od toga najveći broj djece koristi kompjuter za:

- igranje igrica 26 %,
- za surfanje internetom 13%,
- 21% za slušanje muzike i
- 40% pisanje facebooka.“ (Škibola i Lisac:6)

6. RAZVOJ DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA I KREATIVNOSTI

„Likovni jezik ili likovni izraz djece data je i urođena sposobnost izražavanja-komuniciranja i oblikovanja. Ona se razvija iz prirodnih potencijala dječjeg bića, u vidu spontane interakcije unutrašnjeg svijeta djeteta i njegove vanjske okoline.“ (Belamarić,1986:13)

„Dijete se likovno izražava kako bi prikazalo ono što ga zanima i uzbuđuje. S druge strane oduševljava ga materijal s kojim radi i sam proces rada te neposredna percepcija i pokreti. Za dijete su bitni doživljaj i akcija.“ Ne sadrže svi dječji likovni produkti likovno-estetičku i originalnu vrijednost, ali ipak veći dio njih ima izvoran, neometen likovni izraz i likovno-kreacijsko obilježje. Dijete daje svoj stav prema onomu što izražava i ne pokušava prikriti svoje prave osjećaje ili napraviti nešto za odrasle. (Grgurić i Jakubin, 1996:27)

Djeca putem likovnog izraza komuniciraju s okolinom kombinirajući elemente svjesnog i nesvjesnog značenja. (Brešan, 2008)

„Istraživanja provedena za Svjetsku konferenciju o umjetničkom obrazovanju pokazuju da nastava iz ove oblasti razvija lični osjećaj kreativnosti i inicijative, maštu, emocionalnu inteligenciju i moralni „kompas“, sposobnosti za kritičko mišljenje, osjećaj samostalnosti, slobodu misli i djelovanja, a takođe potiče kognitivni razvoj.“ (Definiranje predmeta Metodike likovne kulture. Metodika kao nauka, 2011)

„Obilježja dječjeg izraza su: spontanost, ekspresija, skladnost, ritmičnost, što se očituje u svladavanju realnog i fantastičnog. Svejedno je da li dijete upotrebljava olovku, boju ili glinu, uvijek nastaje ista osnovna forma unutar pojedine faze likovnog razvitka.“ (Grgurić i Jakubin:29)

Kako na dječje likovno stvaralaštvo uvelike utječe psihički razvoj, trebamo znati kako se razvija njihovo pamćenje, pažnja i mašta kao osnovne predispozicije za samostalno likovno izražavanje.

Pamćenje od 1. do 4. razreda osnovne škole postaje sve trajnije, dijete je kritičnije tako da se mašta sve manje miješa sa onim što je zapamtilo. Obujam i brzina pamćenja je sve veća, sve više dolazi do izražaja i logičko pamćenje, a ono se zadržava ako je osmišljeno.

Od 5. do 8. razreda dijete bolje pamti nego u ranijim periodima. Logičko pamćenje vrši kvalitativnu i kvantitativnu promjenu (povećanje pamćenja). Na razvoj logičkog pamćenja veoma utječe bogatiji riječnik djeteta ovog uzrasta i razvijenije misaone sposobnosti. Proces mišljenja i pamćenja su međusobno vrlo povezani, pa dijete može uvidjeti što je zajedničko, a što nije. Samokontrola pamćenja je sve veća, dijete pamti samo ono što želi pamtiti (ono što ga zanima odlično pamti).

„Boljem pamćenju djece doprinosi i razvoj pažnje koja omogućuje da djeca trajnije, pouzdanije, brže i s lakoćom pamte.“ (Đorđević, 1978:137)

Obujam pažnje kod djece raste iz godine u godinu. Velike su individualne razlike među djecom u pogledu obujma, trajnosti, koncentracije i distribucije pažnje. Kod mlađe djece pažnja je najveća kada rade aktivno, u suprotnom im pažnja odluta na razne druge stvari. Kao i kod pamćenja, ona ovisi o interesu djece i volji za ono što rade. Kod starijeg uzrasta, od petog do osmog razreda, pažnja postaje trajnija i mogu se recimo potpuno usredotočiti na nastavni sat, ali samo ukoliko ih isti zanima.

Mašta je, kada dijete krene u školu već vrlo razvijena, no nestabilna i bez sistema. Djeca koriste svoju maštu kroz pisanje slobodnih sastavaka, kroz crtanje, modeliranje itd. „U toku mlađeg školskog doba mašta postaje sve stvaralačkija i javlja se kao snažan faktor u školskoj i izvanškolskoj aktivnosti djeteta.“ (127)

Kod djece viših razreda osnovne škole, od 5. do 8. razreda, mašta postaje određenija i većinom se odnosi na vanjsku sredinu i na ono što se uči u nastavi. U slobodnim i školskim aktivnostima djeca sve više razvijaju stvaralački karakter mašte.

Razvoju mašte doprinose: televizija, internet, literatura s opisom fantastičnih događaja, radio, izložbe, muzeji, priredbe i ostalo.

„Stvaralačkoj mašti mogu doprinjeti i iskustva samog djeteta, jer dijete će kroz svoje iskustvo najbolje shvatiti što može da se uradi, a što nije moguće. Ako se mašta djeteta pravilno usmjeri, onda ona postaje na ovom uzrastu moćno sredstvo u razvoju dječjeg stvaralaštva i utječe pozitivno na razvoj dječje ličnosti.“ (138)

Razvoj likovno-stvaralačkog izraza kod djece dijelimo na četiri faze:

Faza šaranja je prva faza razvoja dječjeg crteža, koja traje do 4. godine života. U ovoj fazi odrasli niti vide niti razumiju što je dijete nacrtalo, jer dijete ne crta s namjerom da nešto nacrtano jednostavno uživa u motoričkoj aktivnosti i nekontroliranim pokretima. Djetetu je sam proces crtanja važniji od konačnog izgleda crteža. (Mihalić, 2013)

Crtež se na početku sastoji od potpuno spontanih i raspršenih linija, kasnije od zgusnutih, pa preko okruglih oblika do kvadrata.

Druga je *faza simboličkog crteža*, koja traje od 4. do 6. godine. U ovoj fazi djetetu se javlja ideja i namjera da nešto nacrtati, a konačan produkt važniji mu je od samog procesa crtanja. Javljaju se prvi pokušaji crtanja simbola (ljudi, životinje, okoliš i sl.). Dijelove crteža koje smatraju najbitnijima djeca crtaju predimenzionirane i u prvom planu a ostale sa strane ili ih uopće ne uključuju u crtež. U ovoj fazi bitnije im je konceptualno razumijevanje djela od njegovog vizualnog izgleda. Crteži još nisu realistični, simboli ne prikazuju konkretne objekte već njihove značajke (zvukove, kretanje, vremenske nepogode i sl.), a boje su vođene osjećajima, ne imitiraju stvarnost.

Treća je *faza realističnog crtanja* koja traje od 6. do 10. godine. U ovoj fazi djeca počinju crtati što vide, crtež biva realističan i bogat detaljima. Prostorna perspektiva ne postoji jer dijete želi nacrtati sve što zna (npr. artikle u prodavaonici koji se vide kroz zidove ili drugo što u stvarnosti nije moguće). Pojavljuje se i korištenje linije koja označava podlogu za ono što dijete crta. U ovoj fazi djeca raspolažu bogatijim životnim iskustvom, pa mogu rješavati složenije likovne probleme. Osim transparentnog prikaza, javlja se prikaz akcije u fazama kretanja, emotivne proporcije, prevaljivanje oblika, rasklapanje oblika, vertikalna i obrnuta perspektiva te poliperspektiva.

Nakon 10. godine nastupa *faza umjetničkog crtanja* koja se „javlja samo kod izuzetno zainteresirane djece ili one koja imaju specifične sposobnosti za crtanje. Kod drugih se interes za crtanjem smanjuje.“ (Mihalić) Djeca na papiru žele što točnije prikazati ono što vide, ponekad ako ne uspiju javlja se nezadovoljstvo i frustracija. U ovoj fazi pojavljuju se razne perspektive (koloristička, atmosferska i geometrijska), a likovni izraz približava se likovnom izrazu odraslih. Slika se gradi kao cjelina i postupno se gubi spontani plošni izraz, a pojavljuje se korištenje svjetla i sjene te tonska modelacija. Odstupanju od norme mogu doprinijeti nasljedni faktori, okolina ili uživanje u likovnim aktivnostima. (Jakubin i Grgurić, 1996)

Kreativnost je jedna od glavnih značajki dječjeg likovnog stvaralaštva, koja podrazumijeva jednostavno i spontano izražavanje djece pomoću raznovrsnih likovnih medija, a temelji se na iskrenosti i neposrednosti.

Likovna kreativnost je proces razvijanja senzornih, izražajnih, praktičkih i intelektualnih sposobnosti.

Kreativne osobe imaju divergentno mišljenje. Ono podrazumijeva pronalaženje više mogućih rješenja za jedan problem (Prilog 22).

„Osobine divergentnog mišljenja prema Guilfordu su:

1. redefinicija – nova upotreba likovnih sadržaja
2. osjetljivost za probleme – sposobnost otkrivanja likovnih problema
3. fluentnost – raspolaganje bogatstvom ideja
4. originalnost – sposobnost da se otkriju potpuno nove ideje
5. elaboracija – razrađivanje originalne ideje u detalje
6. fleksibilnost – lako napuštanje uhodanih putova“ (Huzjak, M.)

„U većini definicija kreativnosti nalazi se stvaranje nečeg novog ili originalnog. Kreativnošću se smatra i davanje originalnih ideja, zauzimanje drugačijeg stanovišta ili nov način pristupa problemu, uspješan korak u nepoznato, otvorenost prema iskustvu, kombiniranju ideja ili uočavanje novih odnosa među pojavama. Kod definiranja kreativnosti često se susreću pojmovi poput mašte, radoznalosti, otkrića, invencije, inovacije.“ (Čandrlić, 1988:13) (Prilog 23)

„Upravo je djetinjstvo “zlatno doba“ za poticanje i razvoj kreativnosti pojedinaca. Premda na kreativnost utječe i “nasljedna oprema“, bez poticaja okruženja kreativnost se ne bi razvila.“ (Cvetković Lay i Pečjak, 2004:13)

Dječju kreativnost mogu usmjeravati i poticati učitelji, roditelji ali i mediji.

„Put na kojem bi se djetetove stvaralačke mogućnosti kontinuirano podsticale na svim uzrastima pretpostavlja kvalitativno bogatstvo motivacijskih sadržaja koji bi obuhvatili;

- a) realnost životnog, prirodnog i društvenog okvira
- b) realnost likovnih medija i strukturalnu vrijednost likovnih elemenata u njihovim kompozicijskim varijantama
- c) područje unutarnjeg svijeta

d) likovno-tehničke postupke unutar zahtjeva što ih postavljaju pojedine likovne discipline.“ (Grgurić i Jakubin:101)

Kod poticanja kreativnosti djece osobito je važno paziti na djetetove faze razvoja, kako ne bi došlo do nazadovanja, tj. kako bi se izbjegla opasnost da dječje likovno stvaralaštvo skrene na put pragmatičnosti ili na put apstraktnog formalizma.

“U likovnom se stvaralaštvu ne preskaču stepenice, onaj ko to radi samo gubi vrijeme, jer će se kasnije morati na njih ponovo penjati.” (101)

7. PRIMJERI UTJECAJA MEDIJA NA DJEČJU LIKOVNU KREATIVNOST

7.1. UTJECAJ NOVIH MEDIJA NA DJEČJU LIKOVNU KREATIVNOST

U primjerima koji slijede (crtu djeteta od 8 god.) vidjet ćemo razliku u likovnom produktu nastalom radom na istu temu (Riba iz mašte), sa i bez utjecaja novih medija.

Rad u primjeru br. 1 nastao je verbalnim uvodom u temu, po primjeru uvoda nastavnog sata. Djetetu su dani na izbor: olovke, drvene boje, flomasteri i kolaž papir. Dijete je izabralo olovku i drvene boje, a riba iz mašte ima izgled vrlo sličan pravoj ribi, osim što na glavi ima krunu.

Primjer br. 2 nastao je drugačijim uvodom u temu - prikazivanjem kratkog dokumentarnog filma o čudnim ribama iz velikih morskih dubina na internetu, preko tabletnog uređaja. Dijete je ponovo izabralo istu tehniku (olovku i drvene boje), ali riba iz mašte je, mogli bismo reći, maštovitija od one u 1. radu. Ima glavu psa, a rep kao sirena. Ribina glava je crvene boje zato što se „Voda uznojila, pa je riba crvena jer joj je vruće.“ Vidi se i pokušaj perspektive, kako bi se naglasila veličina ribe. U ovom i prethodnom radu nema podloge i/ili pozadine.

Sljedeća dva rada (3 i 4) nastali su istim uvodom kao i rad br. 2, ali djetetu je dana tehnika crtanja u računalnom programu, na tabletnom uređaju. Ponuđena su mu dva programa, od kojeg je dijete izabralo onaj s više efekata.

Na primjeru br. 3, riba iz mašte ima oblik vrlo sličan pravoj ribi (hobotnici ili meduzi). Korištenjem raznih efekata dijete je igrom boja i oblika (srca) izrazilo svoje osjećaje, te prikazalo interes za pozadinu, perspektivu i dubinu (ribljeg staništa).

Ni u primjeru 4 oblik ribe iz mašte nije posebno kreativan, jer imitira ribu viđenu u videu, ali zanimljivim pokretima i bojama naslikan je pijesak, koji se giba dok riba pliva iznad njega.

Iz ovih primjera rađenih po metodi kratkog uvoda (verbalnog i digitalnog), možemo zaključiti da utjecaj novih medija nema velik utjecaj na dječje likovno stvaralaštvo, vjerojatno zato što su danas novi mediji djeci kao i olovka – praktični, obični i svakodnevni.

7.2. UTJECAJ TELEVIZIJE NA DJEČJU LIKOVNU KREATIVNOST

TV program RTL KOKICA djeci nudi emisije pod nazivom *Crtež dana* i *Crtalica*. U *Crtežu dana* djeca su pozvana da svakodnevno šalju svoje likovne uratke a tema je slobodna.

U primjeru br. 5 možemo vidjeti spoj medija. Dijete je, potaknuto televizijskim programom, u računalnom programu nacrtalo svoje omiljene likove iz animiranog filma, putem interneta poslalo televizijskoj produkciji koja je spomenuti crtež prikazala na televiziji i vlastitoj internet stranici. U ovom crtežu nema kreativnosti, no vidimo da televizija djeluje kao poticaj za dječje likovno stvaralaštvo.

Na primjerima br. 6 i 7 jasno vidimo dječju likovnu domišljatost i kreativnost, koju su izrazili crtajući reklamne blokove za spomenuti televizijski kanal, potaknuti istim.

Emisija *Crtalica* nudi primjere faza crtanja različitih oblika (primjer 8), koje djeca mogu “skinuti“ na osobna računala, tablete ili pametne telefone, pa dovršiti ponuđeno na svoj način ili koristiti primjere za crtanje olovkom, bojom itd. U istoimenoj emisiji, umjetnik olovkom crta i objašnjava postupak crtanja različitih motiva (životinje, priroda, osobe i sl.) od početka do kraja likovnog izražavanja.

7.3. UTJECAJ TISKA ZA DJECU I MLADE NA DJEČJU LIKOVNU KREATIVNOST

Primjeri br. 9, 10 (tema: *Moji zimski praznici!*, portret: Zara Larsson), 11 i 12 (tema: *Da sam se rodio kao cura...*, portret: Ed Sheeran) iz časopisa OK pokazuju nam dječju kreativnost izraženu u zanimljivim crtežima nastalima na temu zadanu u prethodnom broju časopisa. Predložak lica osobe koju trebaju staviti u određen kontekst izrezuje se, lijepi na papir i dalje nastavlja likovno izražavanje po vlastitoj želji.

U primjeru br. 13 iz časopisa Teen vidimo modnu kreaciju čitateljice, koja je osvojila 1. mjesto, tj. najveći broj lajkova na Teenovoj facebook stranici i osvojila jednu od tri nagrade. (Ovaj likovni produkt mogli bi koristiti i u primjeru utjecaja novih medija na dječju likovnu kreativnost)

Primjer br. 14 pokazuje nam kolaž u obliku srca, nastao na slobodnu temu u rubrici *Izrazi se* (Teen). Iz njega možemo iščitati “umjetnikove“ strasti, zanimacije, hobije i ostalo.

Primjeri br. 15 do 21 su iz časopisa Modra Lasta i Smib, nastali na slobodnu temu. Primjećuje se razlika između primjera u ovim i časopisima Teen i OK, jer je razlika u sadržaju spomenutih časopisa velika.

Dok su u Teenu i OK-ju glavne teme život slavnih, moda, ljubav i zabava općenito, u Smibu i Modroj lasti sadržaji su većinom posvećeni školskim i znanstvenim te svakodnevnim i praktičnim temama.

8. ZAKLJUČAK

U suvremenom svijetu djeca se rađaju okružena medijima masovne komunikacije koji ih uz roditelje, vrtić i školu odgajaju na sebi svojstven način. Mnogo je pozitivnih i negativnih utjecaja medija na djecu, stoga na ostale tri skupine pada odgovornost da djecu nauče ispravno i na vrijeme kako konzumirati i koristiti medije. Luko Paljetak je napisao: „Djetinjstvo je zlatno doba, tad u zvijezde mašta teži“*. Naša je uloga njegovati i razvijati dječju likovnost te prepoznati i poticati dječju maštu i kreativnost, u najširem smislu. Ne trebamo se bojati novih medija (u smislu nepoznatog, još ne korištenog), već naučiti koristiti ih, nove pa nove, kao što i ostale stvari učimo tijekom cijeloga života. Djeca su kreativnost koja leži u srcu naše budućnosti.

*Luko Paljetak: *Djetinjstvo*

9. SAŽETAK

U današnje vrijeme kad su mediji naša svakodnevnica te utječu na sve što radimo i što jesmo, dolazimo do pitanja kako oni utječu na djecu i njihovo likovno stvaralaštvo?

Djeca putem likovnog izražavanja zadovoljavaju svoje psihološke potrebe za postizanjem (uspjeha i priznanja), oslobađaju se frustracija i stresa, slikom pričaju svoju priču, prenose doživljaje, uzbuđenja i emocije. (Ivančević i Turković, 2001)

Da bismo mogli razumjeti produkte dječjeg likovnog stvaralaštva, trebamo poznavati faze razvoja dječjeg likovnog izražavanja, jer bilo da se dijete izražava olovkom, bojom ili glinom, uvijek ćemo raspoznati osnovnu formu unutar pojedine faze likovnog razvitka. (Grgurić i Jakubin) Dječji likovi produkti ne sadrže likovno-estetičke ni originalne vrijednosti, stoga kreativnost ovdje poprima veliki značaj. Kreativnost podrazumijeva jednostavno i spontano izražavanje djece, a temelji se na iskrenosti i neposrednosti. Neka djeca imaju divergentno mišljenje koje podrazumijeva pronalaženje više mogućih rješenja na zadanu temu. Složit ćemo se sa Brešanom (2008) da je značaj dječjih crteža velik, jer se na taj način djeca samostalno izražavaju, istražuju, rješavaju likovne probleme te daju nove vizualne forme idejama i promatranjima.

U primjerima dječjih likovnih radova potaknutih tradicionalnim i novim medijima možemo vidjeti da djeca promišljaju medije, ono što u njima čuju, vide i osjete, onda doživljeno pretoče u sliku.

KLJUČNE RIJEČI: Djeca, mediji, utjecaj, likovno stvaralaštvo

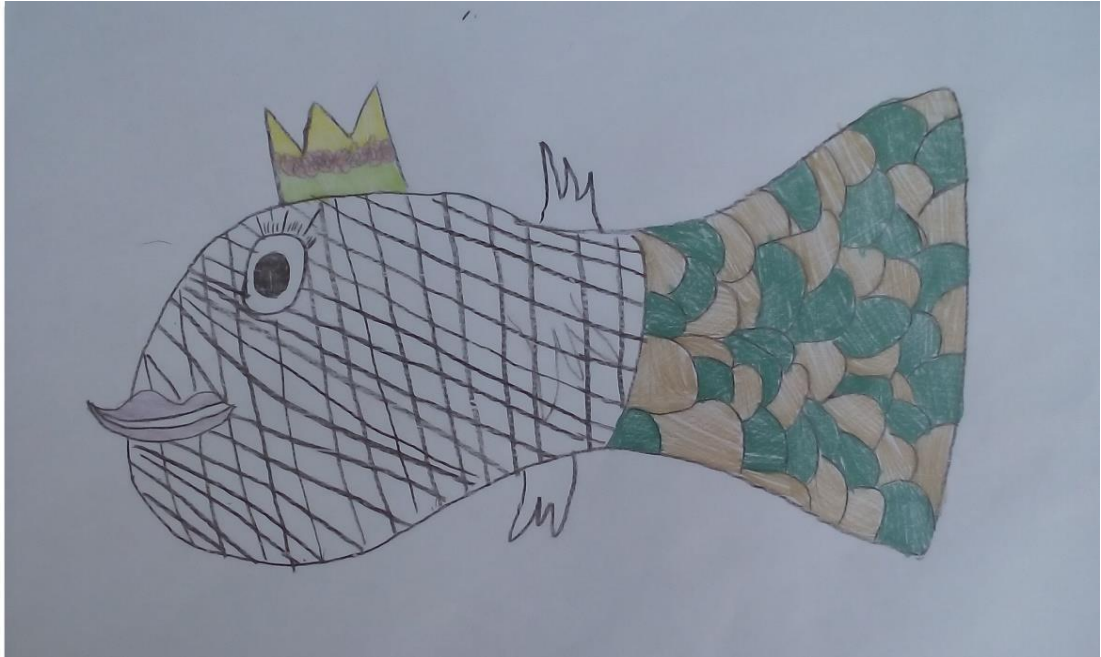
10. LITERATURA:

1. Đorđević, D. (1978), Razvojna psihologija. Gornji Milanovac: NIP Dječje novine.
2. Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001), Djeca i mediji, Uloga medija u svakodnevnom životu djece. Zagreb.
3. Vasta, R., M. Haith, M., A. Miller, S. (2004), Dječja psihologija. Naklada slap.
4. Belamarić, D. (1986), Dijete i oblik, likovni jezik predškolske djece. Zagreb: Školska knjiga.
5. Grgurić, N. I Jakubin, M. (1996), Vizualno – likovni odgoj i obrzovanje. Zagreb: Educa.
6. Čandrić, J. (1988), Kreativni učenici i nastavni proces. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
7. Ivančević, R. I Turković, V. (2001), Vizualna kultura i likovno obrazovanje. Zagreb: Hrvatsko vijeće Iuseg.
8. Cvetković Lay, J. I Pečjak, V. (2004), Možeš i drukčije, Priručnik s vježbama za poticanje kreativnog mišljenja. Alinea.
9. Brešan, D. (2008), Dječja likovna kreativnost od prve do desete godine života. Osijek: Profil Klett.
10. Galović, M. (2011), Doba estetike. Estetika lijepog. Problemi s ljepotom: od totalitarne prijetnje do fascinacije ljepotom >>digitalnog privida<<. Zagreb: aB.
11. Ciboci, L. i drugi (2015), Komunikacija odgaja – odgoj komunicira. Emocionalna i medijska pismenost. Od medijskog opismenjavanja do odgovornog roditeljstva. Zagreb: Pragma.
12. Ilić, V., Nedić, V., (2014), Digitalno doba i tradicionalni likovni mediji u nastavi Likovne kulture. Dostupno na web stranici: <http://www.ftn.kg.ac.rs/konferencije/tio2014/PDF/514%20Ilic,%20Nedic.pdf> (20.06.2017.)
13. “Crtalica“ i “Crtež dana“, RTL Kockica (2017). Dostupno na web stranici: <http://www.kockica.rtl.hr/> (15.05.2017.)
14. Škibola, T. i Lisac, R.; Internet – opasnosti i savjeti. Dostupno na web stranici: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:NQX4_2c-SSMJ:os-lokve.skole.hr/upload/os-lokve/newsattach/24/Opasnosti%2520internet%2520i%2520savjeti%2520za%2520web.ppt+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=hr (20.06.2017.)

15. Definiranje predmeta Metodike likovne kulture, Metodika kao nauka, (2011). Dostupno na web stranici: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Xca0eVMOK_UJ:metodikalikovnekultura.weebly.com/uploads/2/3/9/9/23990305/skripta_metodika_i_metodska_praksa_likovne_kulture_osnovnokolskog_uzrasta.docx+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=hr (06.06.2017.)
16. Huzjak, M., Kreativnost. Dostupno na web stranici: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/sazetak1%20kreativnost.htm> (06.06.2017.)
17. "Alternative Uses" Game – Tickle creativity in Kids (2013). Dostupno na web stranici: <http://theeducationdesk.com/t/alternative-uses-game-tickle-creativity-in-kids/21/2> (18.06.2017.)
18. Mihalić, S. (2013), Crtam ti priču – dječji crtež. Dostupno na web stranici: <http://www.istrazime.com/djecja-psihologija/crtam-ti-pricu-djecji-crtez/> (06.06.2017.)

11. POPIS PRILOGA:

- 1 i 2:** bijeli papir (A4), tehnika: drvene boje
- 3 i 4:** osobni tabletni uređaj
- 5, 6 i 7:** RTL "Crtež dana"
- 8:** RTL "Crtalica"
- 9, 10:** OK (Veljača/2017)
- 11 i 12:** OK (Travanj/2017)
- 13 i 14:** TEEN (Rujan/Listopad/2017)
- 15:** SMIB (Veljača/2017)
- 16 i 17:** SMIB (Lipanj/2017)
- 18:** SMIB (Siječanj/2017)
- 19:** MODRA LASTA (Svibanj/2017)
- 20:** MODRA LASTA (Lipanj/2017)
- 21:** MODRA LASTA (Veljača/2017)
- 22 i 23:** "Alternative Uses" Game – Tickle creativity in Kids (2013)

1) Riba s krunom, drvene boje na papiru

2) Riba-pas, drvene boje na papiru

3) Šarena meduza, računalni program "KidsDoodle"

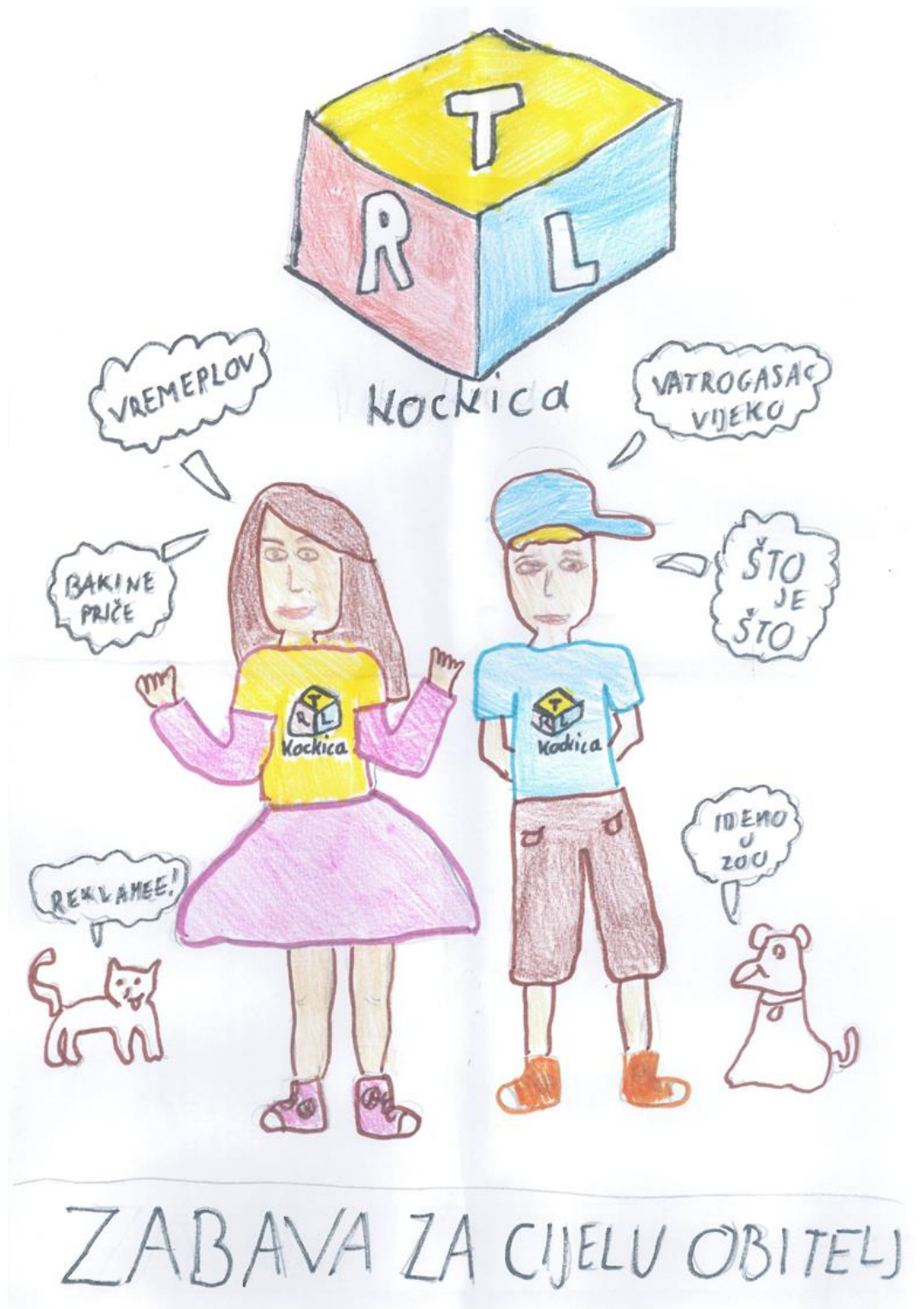
4) Šarena riba iz mašte, računalni program "KidsDoodle"

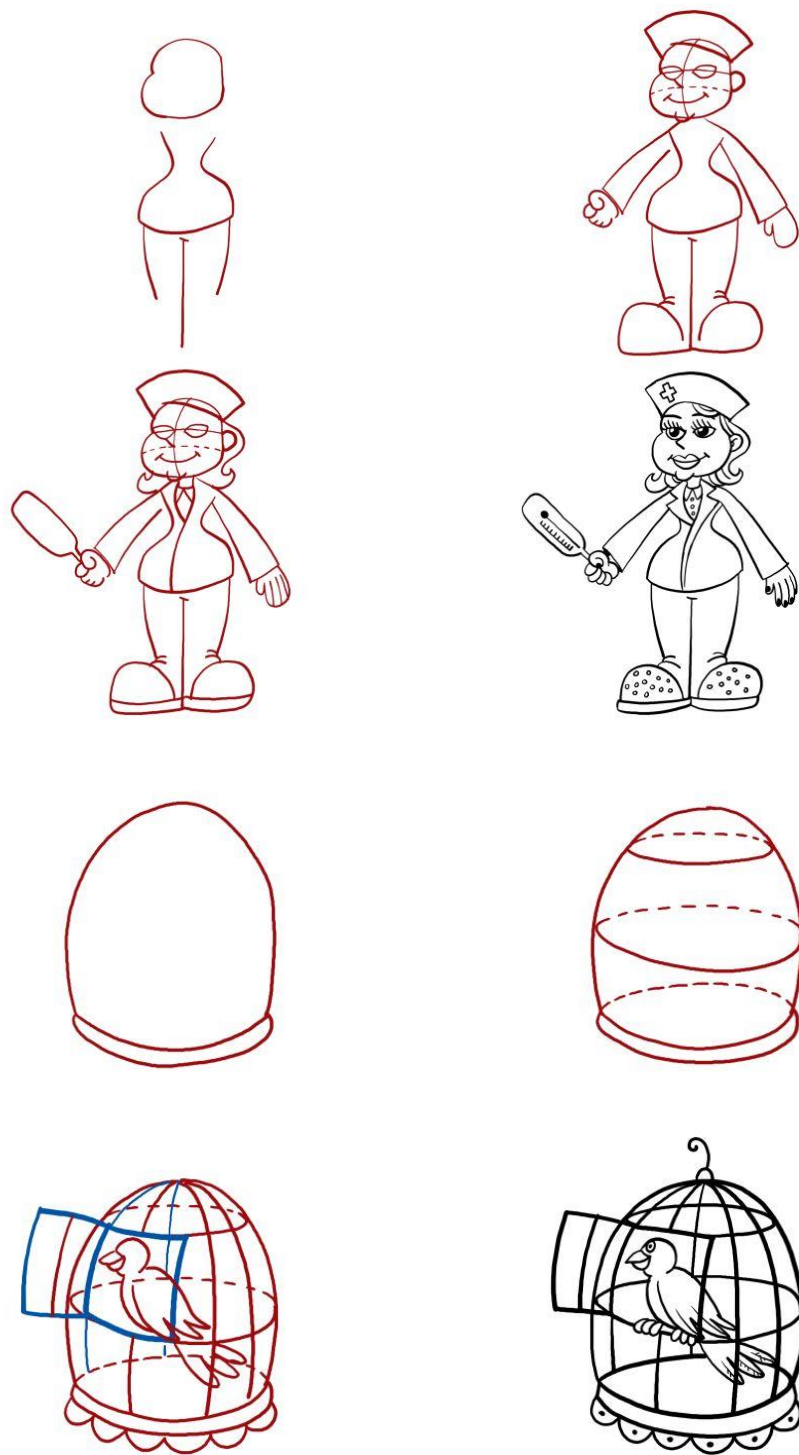
5) RTL: Bez naslova

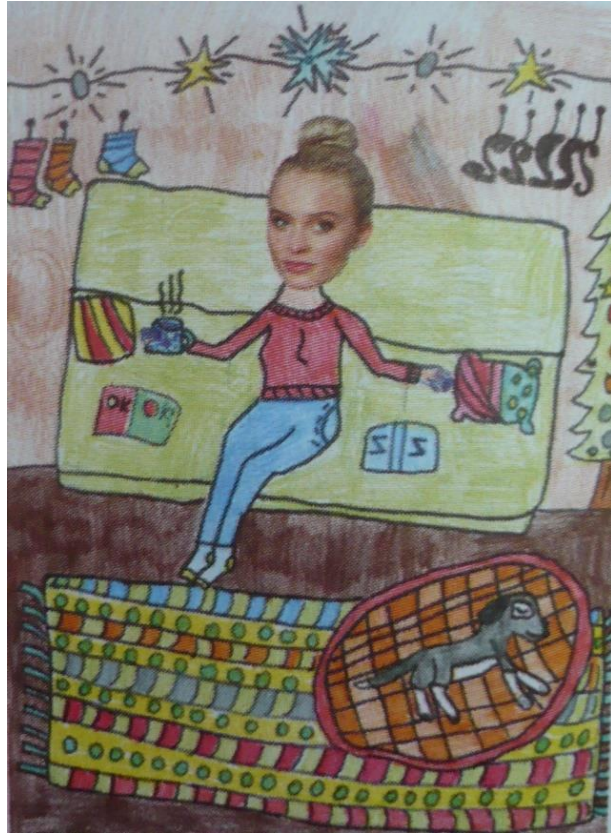
6) RTL: Bez naslova

7) RTL: Bez naslova

8) Primjer iz televizijske emisije "Crtalica"

9) OK: Zara Larsson "Moji zimski praznici"

10) OK: Zara Larsson: "Moji zimski praznici"

11) OK: Ed Sheeran "Da sam se rodio kao cura"

12) OK: Ed Sheeran "Da sam se rodio kao cura"

13) TEEN: Evening look

16) SMIB: Bez naslova

17) SMIB: Bez naslova

18) SMIB: Bez naslova

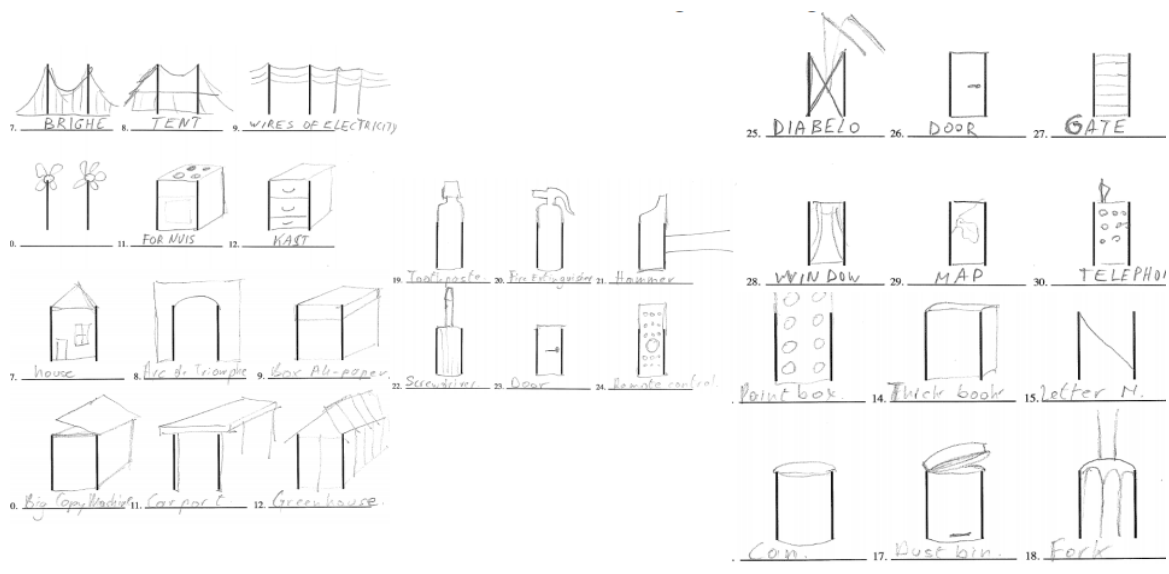
19) MODRA LASTA: Bez naslova

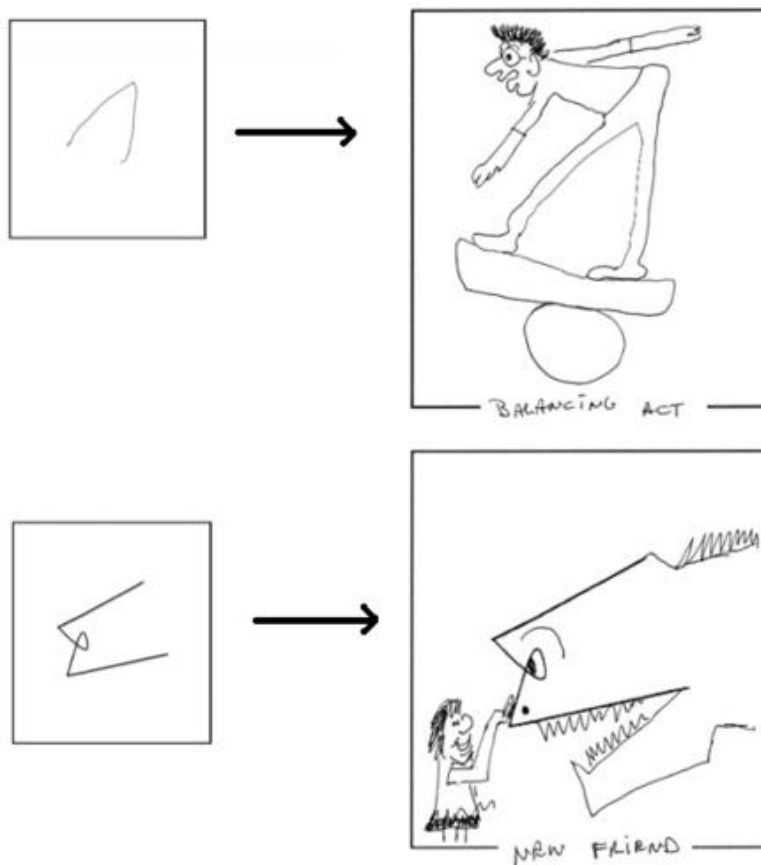
20) MODRA LASTA: Bez naslova

21) MODRA LASTA: Doček Božića

22) "Alternative Uses" Game – Tickle creativity in Kids (2013). Primjer dječje kreativnosti.

23) "Alternative Uses" Game – Tickle creativity in Kids (2013). Primjer dječje kreativnosti.

